

Faculteit Natuur- en Sterrenkunde

Fylakra

Nummer 2, 2001, Jaargang 45

Universiteit Utrecht

COLOFON

FYLAKRA wordt uitgegeven voor de secties en afdelingen van de faculteit Natuur- en Sterrenkunde van de Universiteit Utrecht

FYLAKRA nr. 307

45-ste jaargang, nummer 2

Oplage: 675

Hoofredacteur:

Gijs van Ginkel (DIN-M)

Eindredactie en vormgeving:

Rudi Borkus (JI)

Redactie:

Evert Landré (BUR)

Jaap Langerak (IGF)

Frans van Lunteren (IGG)

Gerard van der Mark (DIN-GF)

Ada Molkenboer (JI)

Wilfried van Sark (DIN-M)

Arjen Vredenberg (DIN-GF)

Reproductie:

Reproductieafdeling IGF

Redactieadres:

Redactie Fylakra, Minnaertgebouw kamer 116

Leuvenlaan 4, 3584 CE Utrecht

tel. 030-2531007, intern 1007, fax 030-2535787

email: Fylakra@phys.uu.nl

Kopij voor FYLAKRA kan worden ingeleverd bij de leden van de redactie.

Kopij aanleveren op diskette of via email als Word of als tekstfile (ASCII). In twijfelgevallen raadplege men de eindredacteur.

Artikelen worden geplaatst onder verantwoording van de redactie

Inhoud

Geachte lezer(es)	4
Henk de Regt	5
Nieuw Zeeland reisverslag	6
Promotie Koos Kortland	10
Grenzenloze fysica symposium	12
Afscheid van Mieke Maas	14
Boris Spivak Kramers professor	15
Verhuizingen	16
Tropische vogels buiten dienst	18
Eén ster meer graag promotie Maureen van den Berg	20
Geslaagd	21
Alsmaar hoger..... promotie Lucien Kuiper	22
Fysicendi column	24
In memoriam Bob Koudijs	25
De hoogleraar Natuurkunde die zijn studie nog niet heeft afgerond	
oratie van prof. dr. Alfons van Blaaderen	26
De trein puzzel	28
Oplossing puzzel Fylakra 1	28
Informeel afscheid Hanneke van der Wiel	29
Gemeenschapsbouwer Chris Fafieanie legt na 29 jaar zijn Fylakonwerk neer	30
Familieportret: een fysische dynastie	33
Prof. Cees Andriess met pensioen en ook weer niet.	34

Geachte lezer(es)

Het intikken van dit voorwoord gaat gepaard met het geluid van vallend steenpuin, gierende boormachines, sloffende vermoeide voeten achter karretjes waar kasten op staan en in de verte fluitende en zingend bouwvakkers. Bij binnenkomst van het Ornstein laboratorium moet door diepe lagen stof worden geworsteld. Op de loopbrug naar het Robert van de Graaff laboratorium is een kartonnen Chinese muur gebouwd: verhuisdozen van een jong en ambitieus hoogleraar, die zijn documentatiecentrum daar tijdelijk heeft gestald.

Foto Gijs van Ginkel

Misschien gelooft u het niet, maar ook mijn kamer is inmiddels een oase van opgeruimdheid en ergonomische inrichting. U raadt het al: de verhuizingen en verbouwingen zijn volop bezig. Voor sommige groepen was dat natuurlijk al lang het geval, maar het inlevingsvermogen wordt pas maximaal gestimuleerd als het ook een eigen ervaring wordt.

Ondertussen gaat het gewone leven door. Zo kreeg Jan de Wolde een kerngezonde dochter, is de toekomst van de

Ullersma dynastie verzekerd met een piepjonge Piet jr. (de eerste fysisch student van 2018 is daarmee binnen), kreeg Gerard 't Hooft een eredoctoraat van de University of Western Cape in Zuid-Afrika (Gerard van harte gefeliciteerd), kijkt Chris Fafieanie terug op 29 werk voor personeelsvereniging Fylakon (Chris bedankt voor je inzet) en wordt er volop gepromoveerd en georeerd. Dat laatste overkwam Alfons van Blaaderen. Hij kreeg ter bemoediging een universitair survival pakket, waarin uiteraard een kurkentrekker voor de schaarse momenten, dat er wat te vieren valt.

We gedenken Bob Koudijs, die recent is overleden. Gedurende vele jaren zette hij zich in voor het facultaire onderwijs. We wensen zijn familieleden sterkte om te leven met dit verlies. Er is leven naast het facultaire, zoals de reisimpressies van Ada Molkenboer over Nieuw Zeeland laten zien.

We hebben een nieuwe facultaire organisatiestructuur. In eerste instantie verwees de faculteitsraad het voorstel naar het ronde archief onder het bureau, maar na twee raadszittingen in goed overleg is het vastgesteld. Nu maar zien hoe het werkt. We weten natuurlijk niet wie de nieuwe hoogleraar-directeur-onderzoek (h.d.o.) en decaan worden, maar binnen de redactie staan weddenscapen op stapel, waarbij de naam van Bernard de Wit (h.d.o) en Max Kuperus (decaan) circuleren. Na 1 juni a.s. weten we of het redactionele koffiedik het juiste inzicht bracht.

De redactie wenst u veel leesplezier.

Gijs van Ginkel, hoofdredacteur

Henk de Regt

Henk de Regt, medewerker van het Instituut voor Geschiedenis en Grondslagen, heeft onlangs de faculteit verlaten. Sinds 1 maart is hij werkzaam als UD bij de faculteit Wijsbegeerte van de Vrije Universiteit.

Het is niet de eerste keer dat Henk Utrecht verlaat voor Amsterdam. Na zijn natuurkundestudie in

Utrecht verrichtte Henk promotieonderzoek aan diezelfde filosofische faculteit in Amsterdam. Het onderwerp van zijn in 1993 verschenen dissertatie was de heuristische waarde van filosofische gezichtspunten in de ontwikkeling van de wetenschap. Enkele jaren later keerde Henk als postdoc terug naar Utrecht. Hier heeft hij zich beziggehouden met de notie 'begrijpelijkheid' in verband met moderne wetenschappelijke theorieën. Dit waren vruchtbare jaren, getuige niet alleen de resulterende publicaties, maar tevens de geboorte van twee zonen.

Als wetenschapsfilosoof pur sang vormde Henk jarenlang een soort van *trait-d'union* tussen de historici en de meer natuurkundig georiënteerde grondslagenonderzoekers. Daarnaast speelde hij ondanks zijn onderzoeksinstelling een niet onaanzienlijke rol in het onderwijs van het instituut.

Henk heeft nu eenmaal een duidelijke passie en een onmiskenbare aanleg voor onderwijs. De VU heeft Henk dan ook in de eerste plaats aangetrokken om nieuwe onderwijsprogramma's op te zetten. Zijn nieuwe werkgever kreeg daarbij echter een onverwachte bonus. Henk's subsidieaanvraag in het kader van de zogenaamde vernieuwings-

impuls werd namelijk door NWO gehonoreerd. Dit impliceert dat NWO vijf jaar lang het salaris van Henk zal betalen alsmede dat

Foto Evert Landré

van twee Oio's. Henk's nieuwe taak wordt aldus flink uitgebreid, maar wij hebben er alle vertrouwen in dat hij deze onderneming tot een succes zal maken.

Wij blijven hem vooralsnog beschouwen als 'onze man in Amsterdam' en wie weet, zien we hem nog eens terug in Utrecht.

Frans van Lunteren

Reisverslag

Aotearoa, het land van de lange witte wolk

Nieuw Zeeland

Als hier de herfst in de winter over gaat, vertrek ik met mijn rugzak naar Nieuw Zeeland om er het noord en het zuid eiland rond te reizen met een groep onbekende mensen en daarna mijn familie op te zoeken. Een reis naar de andere kant van de wereld waar alles anders is, de tijd is twaalf uur verschoven, de seizoenen zijn tegengesteld en zelfs de maan staat op zijn kop. Waarom is mijn familie daar naar toe gegaan, waarom zijn ze gebleven? Op oude foto's in het album van mijn oma zie ik de familieleden op vakantie in landschappen die me zelfs als fysisch geograaf vreemd voorkomen.

We beginnen in het noorden en de zomer is er al begonnen. De Pohutukawa, de inheemse Christmastree, begint voorzichtig haar rode bloemen tevoorschijn te toveren. Het is vier weken voor Kerst, met Kerst

dan hoort ze te bloeien, samen met haar soortgenoot van het zuidelijk eiland, de Southern Rata.

Rond het begin van de jaartelling zijn de Maori's in hun 'Waka' vanuit de andere Zuidzee-eilanden naar Nieuw Zeeland getrokken. In het War Memorial Museum in Auckland maken we kennis met hun cultuur en tijdens een 'haka' in Rotorua krijgen we niet alleen dans en muziek aangeboden maar ook een maaltijd die traditioneel met in het vuur verhitte stenen in een kuil in de grond is klaargemaakt. Gewone en zoete aardappels, winterwortels, pompoen, lamsvlees, varkensvlees, rundvlees, kool- en wortelsalade en lekkere toetjes van pudding en ijs. De Maori's hebben het, dankzij het verdrag van Waitangi, beter dan de Australische Aboriginals. De Maori's wonen vooral op het noordeiland en deels in ne-

Ontvangst en 'haka' bij de Maori's in Rotorua

derzettingen rond een 'maree', een fraai gemeenschapshuis opgetrokken uit traditioneel houtsnijwerk.

Tot op de laatste dag heb ik mij lopen verwonderen over de natuur. De vegetatie is zo anders dan wat ik in Europa heb gezien. Cabage trees, de Manuka, varenbomen, Nikaupalmen, geen felgekleurde bloemen, maar waarom zouden ze, er was weinig concurrentie op de eilanden tot de Europeanen kwamen en herten, konijnen, ratten, brem en naaldbomen werden ingevoerd. De inheemse vogels kregen het heel moeilijk omdat ze gewend waren ook veilig op de grond te kunnen leven.

Nieuw Zeeland heet niet voor niets 'het land van de lange witte wolke'. Het noordeiland heeft een vrij lage lange bergketen en het zuidoiland heeft de Alpen die zich van bijna noord tot bijna zuid over het eiland uitstrekken. De windrichting is over-

Het vulkaankegeltje van de Ngauruhoe en de vele kraterwanden van de Tongariro

heersend westelijk en daarvandaan komt dus ook de meeste regen. Het oosten is droger. Tenzij de behoorlijk frisse 'southerlies' vanuit het zuidpoolgebied beginnen te waaien. Nieuw Zeeland strekt zich, vergeleken met Europa, uit van zuid Spanje tot ter hoogte van het Franse Bretagne. In Europa hebben wij niet zo'n sterke invloed van de poolwinden.

Het noordeiland heeft naast geisers, stoomwolkjes en zwavel- en bubbelende modderpoelen ook drie vulkanen op een rijtje. De altijd besneeuwde Ruapehu die nog in 1995 en 1996 is uitgebarsten met stoomwolken, asregens en vulkanische bommetjes, de Ngauruhoe, een mooi kegeltje met een witte hoed en de wat chaotischer Tongariro met vele kraterwanden uit diverse eruptieve periodes. Over de Tongariro hebben

De drieduizenders vanaf het strand van Gillespies Point

Lake Wanaka met Cabage trees

we een fantastische tocht gemaakt. Eerst een forse klim tot aan de voet van de Ngauruhoe, daarna werd de grond echt heet onder je voeten en klommen we langs de rand van de rode krater om vervolgens als in een sprookje de Emerald Lakes uit de wolken te zien komen. Na nog een krater, heilige Maori bronnen en via manshoge pampasgrassen, een garrigue vegetatie met hebe's en het varenbos naar het eindpunt waar onze Nieuw-Zeelandse chauffeur Chris ons hartverwarmend stond op te wachten met koffie, thee, limonade, koekjes en chips.

De Dessert Road loopt ten oosten van de vulkanen en geeft bij mooi weer een adembenemend zicht op deze indrukwekkende kortste verbindingen met het binnenste van de aarde. De weg loopt tevens door militair oefenterrein op de lavavelden. "Is dat logisch", vraagt de Veluwse pacifiste zich in verwondering af, "of komt de oorlogsdreiging van oudsher toch meer vanuit gebieden met stuifzanden?"

Het zuidoostelijk eiland wordt gedomineerd door de Alpen. Een bergketen met toppen die tot boven de drieduizend meter reiken en gletsjers die zowel naar het oosten als naar het westen stromen. De gletsjers naar het westen hebben zelfs tot in zee gelegen. De morene-wallen zijn vast de hoogste ter wereld. De afstand tus-

sen het begin van de bergen en de westkust is soms maar een paar honderd meter. Het gebied is van nature regenwoud, de gebieden die nog over zijn worden nu nauw-

gezet beheerd door het Conservation department 'Te Papa'. Het kan er tot wel zeven meter per jaar regenen. We hebben er gewandeld in de stromende regen en zo hoort het ook. Varens, varens en nog meer soorten varens, wat varenbomen, Cabagetrees, de Nikaupalmen die verder nergens ter wereld voorkomen en mossen en nog meer mossen.

De vallende bladeren van de Nikaupalm moet je bij een regenbui niet op je hoofd krijgen

Heel bijzonder. Toen we terug liepen met zeker een heel ruim filmrolletje vol moesten we verscheidene keren over de afgeregende bladeren van de Nikaupalmen heenstappen. Zo op de grond zijn het toch wel knapen van twee meter die je beter niet op je hoofd kunt krijgen.

De schrijfster bij de geisers van Rotorua

We wandelden een dag lang over het onbewoonde eiland Urupukapuka, maakten een kanotocht over zee, we klommen toch maar even verder om een beter zicht op de Foxglacier te hebben en wandelden over diverse morene wallen richting Mount Cook en verbaasden ons over de schoonheid van de 'Mount Cook lily' en andere witte bloemen. We vonden de gordel van Orion en ook het Zuiderkruis. In het diepst van de nacht knalde de Melkweg uit de inktzwarte hemel. In het noorden stond de Manuka ofwel Teetree in bloei, de tui wekte mij's mor-

gens in de tent en melde dat de ochtend voor de vogels was aangebroken en dat wij nog even tot tegen zeven uur mochten blijven liggen. Zij vermaakten ons wel met hun uitbundig gezang.

Vanaf de westkust van het zuidoiland kun je je binnen een dag vanuit het regenwoud langs hemelsblauwe meren, superdroge graslanden, aardpiramides en irrigatiekanalen verplaatsen naar een onderkomen met zicht op de besneeuwde toppen van de Alpen. Het is ook duidelijk waarom er in Nieuw Zeeland zoveel aan buitensport wordt gedaan, er is zoveel bijzonder buiten, daar moet je wel van profiteren. The place to be is Queenstown, het ultieme centrum voor de buitensporter, bungyjumpen, paragliding, mountainbiken, Shot-over met een speedboot, niet aan mij besteed. Wel het wandelen van de Moonlight Track en de lichtende nachtvolken boven het meer.

Wanneer de westenwind over de Alpen afdaalt naar de laag gelegen Canterbury Plains ontstaat er een warme harde föhnwind. Het is heel bijzonder om een paar dagen voor kerst in rokje en T-shirt de kathedraal van Christchurch binnen te wandelen en lekker te luisteren naar het kathedrale koor dat de kerstliederen nog een keertje repeert.

Kerst in Waipukurau met neven en nichten gezellig buiten in de warme wind onder de bomen uren lang kletsen en eten en toasten op mijn aanwezigheid. Nieuwjaarsdag met champagne op een terras aan de Stille Zuidzee en nogmaals het glas heffen op het Nieuwe jaar dat pas dan ook voor 'thuis' begint.

Ada Molkenboer

Voor meer informatie over deze reis (waaronder natuurlijk alle hier afgedrukte (kleuren)foto's zie: www.phys.uu.nl/~molkenbr/nieuwzeeland

Promotie Koos Kortland

Het komt niet zo vaak voor dat iemand die al twintig jaar bij de faculteit in dienst is zijn onderzoek afrondt met een promotie. Koos Kortland deed dit op 15 februari j.l.

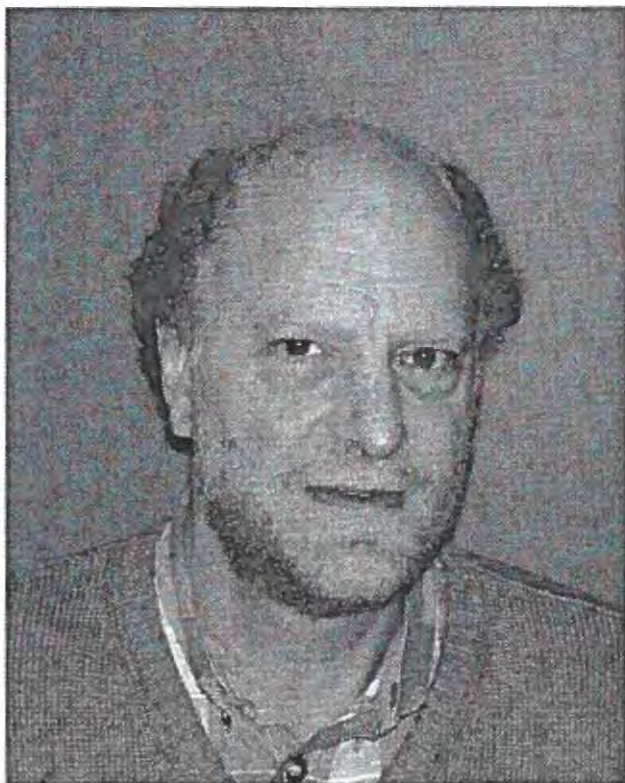

Foto Ad Mooldijk

In 1980 kwam hij, na acht jaar docent te zijn geweest in het voortgezet onderwijs, werken in het Project LeerpakketOntwikkeling Natuurkunde (PLON). Daarin schreef hij veel lesmateriaal en zijn kwaliteiten op dit gebied kwamen daarna tot hun recht in een langdurig project op het gebied van natuur- en milieu-educatie. Pas vanaf 1992 raakte hij betrok-

ken bij vakdidactisch onderzoek, in deeltijd, omdat hij daarnaast een aantal andere taken uitvoerde op het gebied van de natuurkunde-didactiek.

Zijn proefschrift heeft betrekking op een nieuw leerdoel in het programma van de basisvorming natuur- en scheikunde: besluitvorming. Het is de bedoeling dat leerlingen niet alleen begrippen en wetmatig-

Uitreiking van de bul door Piet Lijnse, voorzitter van Himbergen (links) en zijn twee paranimfen kijken toe (foto Jos Wijnmalen)

heden leren op het gebied van natuur- en scheikunde, maar dat ze ook deze kennis leren gebruiken in situaties in het dagelijks leven waarbij een keus moet worden gemaakt. Koos richtte zich daarbij op het afvalvraagstuk, in het verlengde van zijn werk in het milieuproject.

In aansluiting op twee eerdere promoties in de groep natuurkunde-didactiek koos hij voor een probleemstellende aanpak. Kenmerkend voor deze aanpak is dat een leerling op elk moment in de lessenserie weet waar hij of zij mee bezig is en inhoudelijk gemotiveerd is zijn of haar kennis verder uit te breiden. Daarbij wordt gebruik gemaakt van scenario's waarin handelingen van de docent en de leerlingen worden beschreven en gepland, en waarin leereffecten worden voorspeld. Spannend hierbij is een balans te vinden tussen sturing van bovenaf (door de docent) en vrijheid van onderaf (bij de leerlingen). Koos heeft een degelijk proefschrift geschreven waarmee hij ons inzicht in het

onderwijzen en leren van de vaardigheid besluitvorming een flinke impuls heeft gegeven.

Hij heeft nu weer wat meer tijd voor andere zaken zoals de opleiding van natuurkundedocenten (jawel, ze zijn er nog, om precies te zijn vijf), de organisatie van de jaarlijkse Woudschotenconferentie, de didactische invulling van het bovenbouwpracticum dat binnenkort ter beschikking staat voor alle scholen in de regio Utrecht, een project op het gebied van modelleren in de bovenbouw van het vwo, het participeren in een netwerk van natuurkundeleraars en de organisatie van de jaarlijkse masterclass. In zijn eigen tijd schrijft hij bovendien mee aan een succesvolle nieuwe natuurkundemethode voor HAVO- en VWO-bovenbouw. Wij hebben er het volste vertrouwen in dat hij met dit soort activiteiten een belangrijke rol zal blijven vervullen in de interactie tussen VWO en WO natuurkunde.

Harry Eijkelhof

Grenzenloze fysica

NNV-symposium Natuurkunde in een veranderende en complexe wereld.

Op vrijdag 6 april 2001 bood het Educatorium onderdak aan het voorjaarssymposium van de Nederlandse Natuurkundige Vereniging. Dit door Océ, Philips en de UU gesponsorde wetenschappelijk festijn kon mede beschouwd worden als een inbreng van de faculteit Natuur- en Sterrenkunde in de bedrijvigheden rond de viering van het 365-jarig bestaan van de Universiteit Utrecht onder het motto "365 Jaar Kennis @ la carte". Die inbreng bleek uit het feit dat de directeur van het Debye Instituut, prof. Frans Habraken voorzitter was van het organiserend comité, dat prof. Werner van der Weg hem bekwaam verving als dagvoorzitter, dat

De opening betekende voor bijna alle symposiumgangers de kennismaking met de nieuwe rector magnificus van de UU, prof. Willem Gispen

Dagvoorzitter prof. Werner van der Weg overhandigt prof. Mooij de traditionele fles-met-inhoud veel werk die dag werd verricht door studenten van onze faculteit en dat het programma qua onderwerpkeuze enigszins een Utrechtse signatuur kende.

De spoorwegstaking dreigde even roet in het eten te gooien, maar de schade viel mee: was bij aanvang nog pas driekwart van de deelnemers aanwezig, in de uren erna druppelden meerdere symposiumgangers binnen om een aantal alleszins interessante bijdragen te horen van o.m. prof. Pieter Winsemius (McKinsey & Cy, over het overspringen van vonken bij onderzoekers en studenten), prof. Mooij (TUD, over quantum computers), prof. Grassl (Hamburg, over observaties van het klimaat vanuit de ruimte, met een verrukkelijk "Allo, allo"-accent), Physicaprijswinnaar prof. Griessen (VU,

Dr. Cees de Laat (r), die dag marktcoördinator, luistert samen met prof. Gerard 't Hooft kritisch toe

Prof. Martinus Veltman attaqueert prof. Achterberg na diens voordracht

Van spiegelklok tot pierement) en prof. Achterberg (UU, over de rehabilitatie van de kosmologische constante).

Tussen de bedrijven door waren er op een markt stands te bezoeken en 's middags was er een 15-tal voordrachten in parallelsessies in de diverse collegezalen van het voormalige Trans I, thans Marinus Ruppert Gebouw, genoemd naar de bouwcurator (1891-1992!), die het initiatief nam tot de bouw van Transitorium I.

Al met al een geslaagde dag, waarvan u hier een foto-impressie ziet

Karakteristieke houding van prof. Pieter Winsemius

Tekst en foto's:
Evert Landré

Prof. Gerard Nienhuis (voorm. UU, thans RUL) overhandigt de Physicaprijs aan prof. Griessen

Afscheid van Mieke Maas

Mieke Maas - Schlatmann heeft besloten met vervroegd pensioen te gaan en heeft haar aanstelling bij de faculteit Natuur- en Sterrenkunde m.i.v. 1 maart 2001 beëindigd. Op woensdag 28 februari hebben we haar tijdens een gezellige receptie in het Onderonsje uitgewuifd.

Op 1 september 1990 trad Mieke in dienst bij de toenmalige vakgroep Medische en Fysiologische Fysica. Als secretaresse in een vakgroep met vier hoogleraren had zij toen een drukke baan. Secretariaats verzorgden toen nog de post,

van het instituut onder haar hoede. Bovendien ging ze zich veel meer met de organisatie van Aio-dagen en andere wetenschappelijke bijeenkomsten bezighouden. Dit was werk waaraan ze veel plezier bleek te beleven. Eén van haar mooiste klussen was waarschijnlijk de administratieve organisatie van een Europees congres over oogbewegingen dat in 1999 in het Educatorium en het Minnaert gebouw is gehouden.

Na de hererkenning van het instituut als onderzoeksschool in 2000 is besloten het penvoerderschap aan de faculteit Sociale Wetenschappen over te dragen. Hiermee viel een belangrijk en interessant stuk van Mieke's werkzaamheden weg. Na een verregende vakantie in Schotland heeft Mieke toen het besluit genomen om te stoppen met werken en samen met haar man Jan meer wandel- en fietsvakanties in het buitenland te gaan maken. Ook wilde ze meer aandacht aan haar

groeitend aantal kleinkinderen besteden.

Mieke is in de afgelopen elf jaar een zeer gewaardeerd medewerker van de vakgroep en het instituut geweest. Haar zonnige karakter en haar kordate optreden hebben er in belangrijke toe bijgedragen dat we met weemoed afscheid van haar hebben genomen. We wensen Mieke en Jan veel geluk en mooie reizen toe.

Namens het Helmholtz Instituut
Casper Erkels

Rechtsomzet ziet u Mieke Maas. Verder v.l.n.r. Frans Verstegen, Bert Mooi, Albert Outmaijer, Jaap Jasperse, Gerard Komen en Theo Eleveld. Toevallig allemaal oudmedewerkers. De foto is gemaakt door Evert Landré tijdens een Fylakonexcursie

typten brieven en hielden de agenda's van de hoogleraren bij. Daarnaast waren er ook nog de nodige werkzaamheden voor de andere medewerkers. Door personele veranderingen in de vakgroep en door technologische ontwikkelingen nam dit soort werkzaamheden in de loop van de jaren af.

In 1994 werd het Helmholtz Instituut opgericht en het penvoerderschap kwam bij de vakgroep Fysica van de mens terecht. Dit betekende dat Mieke meer en andere werkzaamheden kreeg. Ze kreeg de administratie

Boris Spivak

Kramers professor

The new Kramers professor is Boris Spivak. He was born in the USSR in 1949. Studied at the Polytechnical University in Leningrad and got his PhD at the Physical Technical Institute of that same city. The subject of his dissertation was 'Nonequilibrium effects in superconductors'.

He will occupy the chair from march 15 untill june 15 of this year. On his field of study he made the following remarks:

'I have for a long time been fascinated by the hydrodynamics and kinetics of quantum systems, particularly by kinetics of superconductors, disordered metals and magnets. These kinetic phenomena are of great interest when disorder is involved, and this has led me to work on problems ranging from mesoscopic physics of conductors to optics in random media and even chemical reaction rate theory. At the present time my work is focused on 2-dimensional strongly correlated electron systems and the metal-insulator transition'

You can find him at the Institute of Theoretical Physics in room 312 of the Minnaertbuilding. We wish him succes and hope his stay at our faculty will be a pleassnt one.

Rudi Borkus

foto Leonie Silkens

Verhuizingen

Het zal niemand ontgaan zijn dat in het Buys Ballot Laboratorium, het Ornstein Laboratorium en het gebouw MINNAERT e.e.a. aardig overhoop is geraakt. Met in de hand voor Fylakra aangepaste "bouwberichten" van Jan de Wolde, adjunct-directeur van onze faculteit en tevens coördinator van alle verhuis- en verbouwactiviteiten, liep Fylakra-redacteur Evert Landré met de Nikon Coolpix 990 door de gebouwen.

Foto 1 - Vanaf 1972 zat Moleculaire Biofysica op de vierde verdieping van het BBL. Wie zich kamer 470 van Gijs van Ginkel herinnert zal niet verbaasd zijn dat zijn verhuizing nogal wat tijd vroeg

In de loop van vorig jaar is een gigantische operatie gestart, n.l. de verhuizing van bijna alle instituten naar of een (vaak kleinere) ruimte in het eigen gebouw of naar een lokatie in een ander gebouw. Zo verhuisden de afgelopen maanden SAP van het

Foto 2 - Asbest, veilig verpakt

OL naar het BBL (Arjen Vredenberg berichtte daarover in een vorige Fylakra), Sterrenkunde bleef op de zevende verdieping van het BBL, maar moest met minder ruimte genoeg nemen (hetgeen uw fotograaf zijn chemische doka deed verliezen, maar hij kreeg er een digitale voor terug), het Helmholtz Instituut verschoof in het BBL, Grenslaagfysica ging van het OL naar het R. v.d. Graaff Laboratorium en nog maar kort geleden ging Fysische Informatica van het gebouw Minnaert naar het BBL om

Foto 3

plaats te maken voor Theoretische Fysica, dat de omgekeerde route nam, en ging het Debye Instituut naar het OL.

Naast deze verhuizingen is nog iets anders aan de gang: in de ruimte die vrij is

gekomen op de vierde en vijfde verdieping van het BBL zal met ingang van 1 september a.s. de studierichting Informatiekunde van de faculteit Wiskunde & Informatica gevestigd worden. Verder is men met een uitgebreide asbestsanering begonnen in zowel het BBL als het OL (foto 2). Tussen die twee gebouwen is een leiding gelegd ten behoeve van de opslag van bodemwarmte/koude (foto 3).

De afgelopen weken is er hard gewerkt om de vierde en vijfde etage van het BBL te ontruimen voor de verbouwing ten behoeve van de inhuizing van Informatica. Op de tweede etage van hetzelfde gebouw is naast de bibliotheek een mooie ruimte ingericht voor onze emeriti.

Direct na Pasen is gestart met asbestsaneringen op de vierde, vijfde en achtste etage van het BBL, waarna er op de vierde en vijfde etage sloopwerkzaamheden beginnen. De toiletten op die verdiepingen zijn uit gebruik genomen worden: tot de bouwvakvakantie kan er van deze toiletten geen gebruik worden gemaakt.

Op woensdag 18 april zijn er weer koelconvectoren geleverd, ditmaal voor de begane grond en de eerste etage van het Ornstein Laboratorium. De convectoren voor de eerste verdieping zijn middels een hoogwerker en via een verhuisraam naar binnen gebracht (foto's op deze pagina).

De bewoners van het Ornstein Lab. hebben in de planning van werkzaamheden kunnen lezen dat tot half mei de luchtbehandelingskast in het ZO-kwadrant uit gebruik is. Dit betekent dat er in deze kamers geen verse lucht ingeblazen wordt. Ook de afzuiging van lucht uit deze kamers is stopgezet. De afzuiging van zuurkasten en afzuigkappen in deze ruimten blijven wel in bedrijf.

Evert Landré
met dank aan Jan de Wolde

Foto 4

Foto 5

Foto 4 en 5 - De koelconvectoren worden naar binnen geschoven

Foto 6 - Hoogwerker in actie bij het Ornstein Lab.

Buiten Dienst

Australische Prachtvinken zijn ongeveer zo groot als kanaries, 10 tot 13 cm tussen snavel en staart. Gerard van Voorst (foto rechts) kweekt deze vogeltjes en hij kan er geen genoeg van krijgen.

Tropische vogels

De Australische prachtvinken zijn beschermde vogels, sinds 1959 mogen ze niet meer vanuit Australië worden geëxporteerd. Maar met de toen reeds in Nederland aanwezige exemplaren is doorgekweekt zodat men er nog steeds van kan genieten.

Gerard is lid van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers, die maar liefst 38.000 leden telt. Daarvan houdt de meerderheid zich bezig met het kweken van kanaries, parkieten en hoenderachtigen, maar een aanzienlijk aantal leden kweekt prachtvinken. Regelmatig worden er tentoonstellingen gehouden, bij het selecteren van tentoongestelde vogels wordt o.a. gelet op formaat, tekening en kleurverhouding. De vogels zijn niet muzikaal, dus op de zangkwaliteit wordt niet gelet.

Gerard heeft de zolderverdieping van zijn huis voor een groot deel ingericht als

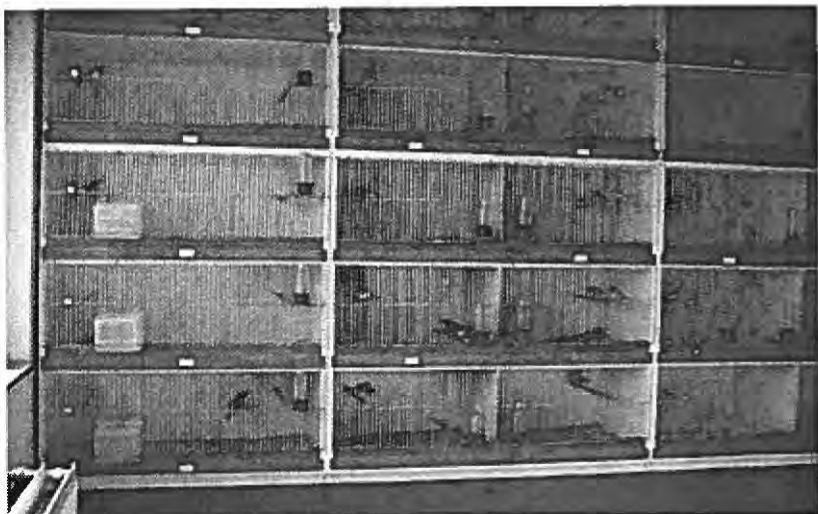
volière. Daar staan 65 kooien met in totaal meer dan 100 vogels. Door aanpassing van licht en temperatuur weet hij de vogels te suggereren dat ze zich in Australië bevinden. In september begint dus het broedseizoen waarbij Gerard als huwelijksmakelaar en gezinsplanner optreedt. Want er moeten koppeltjes worden gevormd met bepaalde erfelijke eigenschappen, in uitzonderlijke gevallen is hierbij incest toegestaan. Er broeden zo'n 10 koppels tegelijk waarbij elk koppel over een eigen kooitje beschikt. Na de huwelijksvoltrekking legt het vrouwtje 3 tot 6 eieren die na 2 weken uitkomen. Na een dag of tien worden de vogels geringd en in ruim 3 weken zijn ze zo ver dat ze kunnen vliegen. Ze mogen dan nog even in het nest blijven, maar na 6 weken worden ze van de (pleeg)ouders gescheiden. Vanwege het leven in gevangenschap komt het

Een nestje met jongen >

< Een nestje met eieren

Een deel van de vogel (kooien) verzameling van Gerard (boven).

< Voorbeeld van een Australische prachtvink

een nestje met eieren of jongen hebben. De eieren van de prachtvinken worden er gewoon bijgelegd en dan door Japanse meeuwen uitgebroed. Ook de verstoten jongen worden liefderijk in het nest opgenomen en samen met de eigen jongen opgevoed. De Japanse meeuwen hebben ongeveer dezelfde afmetingen als de prachtvinken, ze worden speciaal voor dit doel gefokt.

regelmatig voor dat jonge vogels door hun ouders uit het nest worden gegooid. In zulke gevallen wordt er gebruik gemaakt van pleegouders. Daarvoor worden Japanse meeuwen gebruikt die op dat moment zelf

De hobby kost Gerard veel tijd, want hij is toch gauw zo'n 1,5 uur per dag bezig met voeren, verschonen van de badjes en nakijken van de jonge vogels. Maar dat heeft hij er graag voor over, want hij geniet daarbij ook dagelijks van deze prachtige vogels. Helaas wordt de Fylakra niet in kleur uitgegeven, loopt u daarom eens binnen in de lasruimte van de IGF, daar hangt een kleurenplaat met de verschillende mutaties, en als u geluk hebt treft u daar Gerard aan die er alles over kan vertellen.

Jaap Langerak.

NB. De foto van Gerard is gemaakt door Ad van Gameren. De prachtvink is een gescand plaatje uit het verenigingsblad. De andere foto's zijn van de hand van Gerard van Voorst.

Eén ster meer graag

bij de promotie van Maureen van den Berg

Nadat Maureen als afstudeeronderzoek had uitgerekend welke dubbelsterren wel en welke niet door middel van getijdenkrachten gecirculariseerd zijn, wilde ze in het begin van haar

We togen daartoe naar La Palma, in februari 1996, en namen spectra van geschikte (dubbel)sterren met de Utrechtse Echelle Spectrograaf, een prachtig instrument. Sinds die tijd is Maureen, hetzij zelf hetzij via een invaller, een hoofdgebruiker van die nachten op La Palma gebleven waarop de Maan zich in volle glorie laat zien (en waarop zwakkere objecten dan onze sterren niet kunnen worden waargenomen), zowel op de 4-m telescoop als op de 90-cm telescoop voor fotometrie. Ze heeft daarbij een rijtje andere Aio's de kunst van het waarnemen bijgebracht, en slaagde er in anderen voor haar karretje te spannen. Zo nam haar promotor rond Kerst 1999 gedurende twee weken een ster waar waarvan we nu echt heel zeker weten dat hij niet variabel is...

Voor de analyse van de fotometrie werkte Maureen samen met Bob Mathieu en Kelvin Stassun van de universiteit van Madison, Wisconsin, en toog daar ook heen. Hierbij bleken de eerste twee goede kwaliteiten van Maureen als onderzoeker, namelijk dat ze zichzelf rigoureus controleert, en dat ze onafhankelijk denkt. Een ster die enerzijds geen veranderlijke snelheid vertoont en anderzijds wel eclipsen, dat kan niet, zou je denken. Welnu, Maureen toonde aan dat dit wel kon.

Maureen van den Berg, gekiekt in een onbewaakt ogenblik door Gijs van Ginkel. Links ziet u nog net Marion Wijburg

promotieonderzoek 'even' wat waarnemingen doen om die berekeningen te testen aan de werkelijkheid.

De analyse van de spectroscopie be-
dreef Maureen goeddeels als autodidact, en
daarbij toonde ze haar derde goede eigen-
schap: ze is een doorzetter. Door alsmear
nauwkeuriger en slimmer analyseren vond
ze uiteindelijk toch snelheidsveranderingen
en toonde het bestaan van minstens drie ster-
ren aan in het licht van een 'blauwe dwaler'
in de oude sterhoop die als nummer 67 in
de catalogus van Messier staat. Twee van de
drie sterren zijn zo zwaar dat ze uit versmel-
ting van (elk) twee sterren gevormd moeten
zijn, en zo concluderen we dat de blauwe
dwaler, waarvan lange tijd is gedacht dat het
een enkele ster is, aanvankelijk 5 sterren moet
hebben bevat!

Maureen bezocht conferenties, alleen
in Potsdam en met mij in Palermo. Verder
reisde ze voor haar plezier naar het Midden
Oosten, dat zeer grote indruk op haar maakte,
en naar Spanje. Ze maakt deel uit van een
fraai staaltje simultaan-promoveren: drie stu-
denten die zo'n vijf jaar geleden bij mij af-
studeerden, Jeroen Homan, Maureen van den
Berg en Gijs Nelemans, promoveerden op
14, 21 en 28 maart 2001. Maureen heeft ze-
ker wel eens spijt gehad dat ze niet, net als
Jeroen en Gijs, naar Amsterdam is gegaan.

Maureen heeft inmiddels een baan in
Merate, een observatorium buiten Milaan,
aanvaard, waar hopelijk ook Jeroen Homan
kan gaan werken. Als ze in de sterrenkunde
blijft zal ze moeten leren zich wat meer te
roeren, en uit de schulp te kruipen waar ze
de afgelopen jaren in is gekropen. 'Uit de
botsing der opinies springt de waarheid naar
voren' luidt het spreekwoord, maar dit werkt
alleen als de opinies ook geuit worden. Ik
hoop dat Maureen en Jeroen in Italië veel
plezier zullen hebben.

Frank Verbunt

Geslaagd

Gemeenschappelijk propedeutisch
examen natuurkunde, sterren-
kunde en meteorologie en fysische
oceanografie

R.D. Ackermann Ietswaart, E.M.A. Arts,
J. Beetz, R.P.A. Dullens (cum laude),
A.J. Haklander, G.R. Sengers.

Propedeutisch examen Natuur- en
Sterrenkunde

J. de Bruijn, M.A.T. Marechal.

Doctoraal natuurkunde

K. Brendel, S.C. Kramer, P.C. de Rijke,
V. Mohammadkhani, F.J.W. Galesloot,
H. de Koning (cum laude),
P. van Yperen (cum laude).

Doctoraal sterrenkunde

R.F.S. Collaris, N.L.J. Cox.

Doctoraal meteorologie en fysi-
sche oceanografie

M.H. Rienstra

Alsmaar hoger.....

bij de promotie van Lucien Kuiper

Een jonge neutronenster roteert en heeft een sterk (dipool-)magneetveld. Aan de polen van het magneetveld worden elektronen uit de neutronenster getrokken, die langs de magnetische veldlijnen versneld worden, en daarbij radiostraling uitzenden in een bundel. Door de rotatie van de neutronenster zwiept die bundel in het

ware om de COMPTEL data van pulsars te analyseren. Omdat de fotonen pas gedetecteerd worden na verstrooiing, is het selecteren van fotonen van een bepaalde bron - en het schiften van fotonen van andere bronnen - een uiterst hachelijke klus. Als goed wiskundige liet Lucien zich niet afschrikken door de multidimensionale dataruimte,

en hij ging voortvarend aan de slag. Data van een viertal pulsars, waaronder het prototype de Krabpulsar, zijn nu voor het eerst nauwkeurig geanalyseerd. Voor de Krab konden (eindelijk) de fotonen van de neutronenster worden gescheiden van die van de omringende nevel, en kon het energiespectrum worden gevonden voor verschillende fasen van de 33 milliseconde durende puls. Het zal de kenners niet verbazen dat de resultaten van deze vier pulsars in strijd zijn met alle theorieën die men de afgelopen dertig jaar voor de straling van radiopulsars heeft bedacht...

Het Gamma Ray Observatory met daarin de COMPTEL detector wordt 'over boord gezet' door de Space Shuttle (foto van de internetpagina van Lucien)

ronnd, en wordt de neutronenster op aarde als een pulserende bron van radiostraling waargenomen: de radiopulsar. Dezelfde elektronen zenden ook optisch licht uit, röntgenstraling, en zelfs gammastraling. Dat laatste is bij energieën tussen 1 en 30 MeV waargenomen met de COMPTEL detector aan boord van het Gamma Ray Observatory.

Begeleid door Wim Hermsen van het SRON Utrecht ontwikkelde Lucien de soft-

Inmiddels had de schrijver dezes een herboren pulsar als röntgenbron gevonden. Een herboren pulsar is een oude, lang-

zaam roterende neutronenster die door het invangen van materie van een begeleidende ster weer tot snelle rotatie is gebracht, en daarmee tot hernieuwde uitzending van radio- en blijkbaar dus ook röntgenstraling. Lucien vond al snel dat op de positie van deze pulsar door EGRET, een ander instrument aan boord van het GRO gevoelig voor fotonen van 30 MeV tot 30 GeV, een bron was gevonden. De ontdekkers van die bron

identificeerden hem echter met een zwart gat in een vergelegen melkwegstelsel. Nieuwe waarnemingen met het GRO werden gedaan, en Lucien ontwikkelde de software om een ruimtelijke analyse (hemelkaarten) met een tijdsanalyse (fotonen die aankomen tijdens de radiopuls of tussen de pulsen in) te combineren. Daarmee werd duidelijk dat de GeV straling van het zwarte gat komt, maar de straling bij lagere energieën van de pulsar. Dit is de eerste detectie van gammastraling van een herborren pulsar.

Het GRO is inmiddels deels verbrand, deels in de Stille Oceaan verzonken, maar gelukkig staat er een nieuwe satelliet op stapel, de INTEGRAL, zodat Lucien nog steeds

werk heeft. Op zijn kamer in het SRON zit en zit hij te analyseren, en dient hij als vraagbaak voor mensen die andere hoogenergetische fotonen, bijvoorbeeld van de BeppoSAX satelliet, bestuderen.

Het gemak waarmee Lucien data van willekeurige herkomst in zijn analysepakket sluist, en waarmee hij tijdsanalyses doet met een absolute nauwkeurigheid van fracties van een milliseconde, is indrukwekkend. We zullen zeker nog van hem horen.

Frank Verbunt

Column

Als mentor en docent van onze faculteit houdt het onderwijs en de bijbehorende deelnemers mij sterk bezig. En het leukste daarvan vind ik, dat ik het vanuit vele gezichtsschoeken kan bekijken. Over een aantal van mijn ervaringen wil ik op deze plaats verslag doen in Fylakra.

Fysicendi

Wanneer gebeurt het eigenlijk, het moment dat je je aangesproken voelt door de term "fysicus"?

Als ik om me heen kijk, zie ik dat studenten zich zelfs in het eerste jaar al sterrenkundige voelen, maar voor natuurkundige is duidelijk iets meer tijd nodig. Meteoroloog noemt men zich ook aardig snel maar "ik ben oceanograaf" hoor ik niet zo vaak.

En hoe gebeurt dat? Dat docenten hier een rol in spelen staat als een paal boven water. Sommige zijn erg terughoudend in het aanleren van dit wat nationalistisch aanvoelende clubgevoel. Het is natuurlijk mooi, om niet in je college neer te zien op woordrijke alfa's, sociaal begaafde gamma's of praktisch ingestelde niet-gestudeerden. Daar komen alleen maar ongelukken van. Maar zijn we soms niet al te bang om iets te peneren over de voor fysici gebruikelijke denktrant en werkwijze?

Grappjes doen het ook erg goed. Zo is het verschil tussen wis en natuurkundigen goed duidelijk te maken aan de hand van de reactie van een hotelgast bij een brandje: de natuurkundige pakt de brandblusser, terwijl de wiskundige weer gaat slapen als hij ziet dat het probleem in principe oplosbaar is. Voor meer en originelere houd ik me aan-

bevolen! Toch is er een schrijnend gebrek aan simpele one-liners over wat je precies bent en doet als fysicus.

Robbert Dijkgraaf bracht dat in zijn kaleidoscooplezing kernachtig onder woorden: elk jaar bij oma's verjaardag moet je kunnen vertellen wat je zoal uitvoert. Hier ligt een taak voor de hele faculteit. Vertel af en toe in gewone woorden waar je mee bezig bent. Vraag studenten wat ze geleerd hebben. Ook bij andere colleges.

Gerard 't Hooft en een groeiend aantal anderen geven populaire lezingen, die de nieuwsgierigheid prikkelen van het publiek, en hen laat verlangen naar meer. Dan verbleekt het vervelend gezeur over "het imago van de fysica" en zijn we met recht trots op ons mooie vak. En aantrekkelijk voor jongeren!

Joke van Dijk

In memoriam Bob Koudijs 1920 – 2001

Geheel onverwacht overleed 17 maart van dit jaar de gepensioneerde vroegere medewerker van de faculteit Bob Koudijs. Hoewel hij onze faculteit al vele jaren geleden heeft verlaten zullen velen zich hem nog herinneren als een van de stafleden met wie iedere student in zijn eerste studiejaren te maken had.

Foto Gijs van Ginkel

Het is geen toeval dat zijn lijfspreuk dezelfde was als de zinspreuk van onze Universiteit: Sol Iustitae Illustra Nos. Zijn hele werkzame leven heeft hij immers bij onze Universiteit doorgebracht. Eerst als promovendus bij de kernfysica en vanaf midden jaren vijftig als medeverantwoordelijke voor het hoofdvakpracticum. Later legde hij vooral nadruk op organisatorische en administratieve zaken.

Zijn onderwijsloopbaan als practicumleider begon in het oude Fysisch lab. in de Bijlhouwerstraat. Na omzwervingen elders in de stad werd het Transitorium I tenslotte zijn werkplek.

Hij kende praktisch iedere student en regelde voor hen beurzen, examens, studiekearten en wat dies meer zij. Voor de nieuwe studenten was hij jarenlang hun eerste contact met de faculteit. De prettige sfeer die er altijd in Trans I heerste, was mede te danken aan zijn minzaam en vriendelijk optreden.

In mijn eigen werk had ik uiteraard veel met hem te maken. Hoewel wij een heel verschillende benadering van het onderwijs hadden, hebben wij steeds prima kunnen samenwerken. Ik heb dan ook vaak geprofiteerd van zijn nauwgezette en zorgvuldige manier van werken. Toen hij in 1984 de landelijke

omgeving van Trans I verder zag verdwijnen, doordat bouwputten en kranen de komst van het bestuursgebouw aankondigden, was het voor hem het sein om voor de VUT te kiezen.

Nog lang zullen wij op oude studiekearten en practicumjournaals zijn karakteristieke handschrift aantreffen. Bedankt Bob voor wat je voor onze faculteit en voor het onderwijs daarvan hebt gedaan.

Jan Kuperus

De hoogleraar Natuurkunde die zijn studie nog niet heeft afgerond

Oratie Prof. dr. Alfons van Blaaderen

Op Woensdag 16 maart was het Academieggebouw de inspirerende omgeving waar Alfons van Blaaderen officieel zijn ambt als hoogleraar aanvaarde met een voordracht getiteld: 'Harde Bollen, Zachte Materie, Slimme Materialen'. Gijs van Ginkel maakte de foto's.

Goed voorbereid (gewapend met 2 functionerende beamers) kwam Alfons onder de bekende d(r)euven van het orgel binnenlopen achter de stoet aan van hoogleraren in toga.

In zijn inaugurele rede heeft Alfons de aanwezigen meegenomen op een reis door het colloïdale domein: Het domein waarin het werkgebied van deze jonge hoogleraar (37) ligt. In een boek van Evans en Wennerström is dit gebied beschreven als "het gebied waar natuurkunde, biologie, chemie en technologie elkaar treffen". Alfons staat dan ook bekend als een hoogleraar die graag en veel multidisciplinair werk verricht. Mede door deze veelzijdigheid en vele vormen van samenwerking met onderzoekers uit heel Nederland (en omgeving) was de zaal goed gevuld met geïnteresseerde collegae, familie en bekenden.

Hij heeft in de drie kwartier spreektijd uitgelegd waarom zijn titel niet "nano-deeltjes, complexe vloeistoffen en multifunctionele, slimme en geavanceerde materialen" luidde. Niet alleen zou er dan een kleiner publiek op

Prof. van Blaaderen wordt gefeliciteerd na afloop van de oratie

de lezing afgekomen zijn, ook zouden er termen gebruikt worden, waarvan hij vindt dat ze aan tijd en mode onderhevig zijn.

Frans Habraken spreekt Alfons streng toe over zijn studietempo

Fundamenteel onderzoek in de natuurwetenschappen is van fundamenteel belang. Populariseren hiervan is zeer goed mogelijk mede doordat geavanceerde toepassingen (slimme materialen) dichtbij liggen. Echter dat het populariseren en verkopen van het vak tegenwoordig veelal gebeurt door inhoudsloze kreten als nano, meso en supra, spijt hem zeer. Of hij zijn bijdrage tot populariseren heeft geleverd door deel te nemen aan de Nationale Wetenschapsquiz liet hij (uit zelfbescherming?) in het midden.

Na afloop van de oratie, werd er in een ontspannen sfeer nageborreld en nagetafeld waarbij Alfons werd toegesproken door zijn vakgroepsgenoten, die hem duidelijk maakten dat een cursus time-management zeer welkom was, door Frans Habraken, de nieuwe directeur van het Debye instituut, die hem duidelijk maakte dat fouten die je maakt vergeven kunnen worden, zo kan hij wellicht alsnog aan het doctoraal natuurkunde komen, wat hij op 1 vak na nog niet gehaald schijnt te hebben (Overigens is het doctoraal scheikunde wel met lof behaald) en door emeritus Hoogle-raar Agienus Vrij, de promotor van Alfons, die aan zijn familie duidelijk maakte dat Alfons nu eindelijk aan een echte baan is begonnen.

Alfons liet echter zelf aan hen weten dat zijn studie nog steeds niet is afgelopen. We wensen hem dan ook veel succes en plezier in het vervolg van zijn studie!

Carlos van Kats

(research technicus in de groep zachte gecondenseerde materie)

Puzzel

In deze aflevering van Puzzelrubriek een heel actueel thema: de trein en het woon-werkverkeer. Piet de Wit heeft zich de moeite getroost om een leuke puzzel in elkaar te zetten, waarvoor onze hartelijke dank.

De trein

Een man werkt in de stad en gaat altijd na zijn werk met de trein naar zijn woonplaats. De treinen rijden precies op tijd en exact om het uur. In zijn woonplaats wordt hij door zijn chauffeur van het station gehaald en naar huis gereden. De chauffeur heeft nooit last van opstoppen of files (vertelde ik U al dat dit verhaal zich niet in Nederland afspeelt?) Dit doen ze al jaren en ze zijn zo goed op elkaar ingespeeld dat de een nooit op de ander hoeft te wachten en ook het instappen en keren van de auto geen tijd vergt.

Op zekere dag is onze man eerder klaar met zijn werk en besluit een trein eerder naar huis te nemen. Bij aankomst op het station realiseert hij zich dat zijn chauffeur er nog niet is en besluit te gaan lopen. Na enige tijd lopen komt hij de chauffeur tegen, die op weg is naar het station. Zonder tijdverlies stapt hij in en rijdt mee naar huis. Thuisgekomen constateert hij dat hij nog tijd heeft voor een cocktail alvorens zich voor het avondeten te kleden. Hij is immers 10 minuten eerder thuis dan normaal.

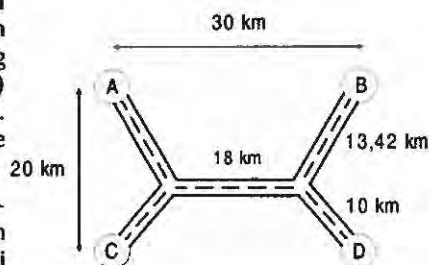
Hoe lang heeft onze man gelopen?

Oplossing puzzel Fylakra 1

Gerard van der Mark (een redactielid maar volledig onafhankelijk tot zijn uitkomst gekomen, de kortste weg is namelijk zelfs bij de redactie niet bekend) kwam tot de volgende oplossing (zie rechts). Nu is natuurlijk de vraag of dit de kortste weg is.

De lezers van Fylakra worden aangespoord om een nog kortere weg te vinden en daarbij ook uitleg te geven waarom zij denken dat hun oplossing de kortste is.

Diegene die het kortst door de bocht gaat wint een fles (goede) wijn. Indien er meerdere winnaars zijn wordt fles terplekke gedeeld.

$$13,42 \cdot 2 + 18 + 10 \cdot 2 = \underline{64,84 \text{ km}}$$

Informeel afscheid Hanneke van der Wiel

Begin 2000 ging bijna het voltallige personeel van de bibliotheek aan zienlijk korter werken door de deelname aan de VLK-regeling. In het kader van deze voorziening werd Hanneke's werktijd de afgelopen jaren al met 50% gereduceerd en met ingang van 1 juni zal de bibliotheek haar helemaal missen. Op 23 april heeft Hanneke, zoals bij haar past, informeel in kleine kring afscheid genomen. Daarmee werd een zeer productief en collegiaal dienstverband van ruim tien jaar afgesloten.

In oktober 1990 kwam mevrouw van der Wiel-Haanappel via een leercontract tussen ECABO en de faculteit, als herintredende huisvrouw, werkervaring opdoen bij de bibliotheek. Dat beviel zo goed dat ze al een half jaar later in dienst bij de faculteit kwam. Die start was wel uitzonderlijk, want het volgen van cursussen heeft haar nooit zo gelegen. Hanneke was en is een van die zeldzame steunpilaren van een organisatie, die zich het vak - mits goed begeleid - in de praktijk snel eigen weten te maken. Daarnaast was ze ook actief betrokken bij de facultaire uitjes en kerstvieringen.

De VLK-regeling heeft positieve kanten, maar in de ervaring van de bibliotheek, is het effect ervan niet de beoogde vernieuwing, maar eerder een aderlating voor de organisatie.

Guus Schippers

Foto Bibliotheek

Gemeenschapsbouwer Chris Fafieanie legt na 29 jaar zijn Fylakonwerk neer

Als je binnenkomt in de hal van het Buys Ballot Laboratorium en even verblijft in de daar aanwezige zithoek dan merk je al snel, dat de ernaast gelegen postkamer een soort bijenkorf is. Bestellers, copieermachinereparateurs, facultair personeel, bewakingsmensen lopen in en uit. Témidden van dat alles de immer goedgemutste, kalme en service gerichte chef van de postkamer: Chris Fafieanie. Toen hij op 1

januari 1967 in dienst kwam van de faculteit had hij niet kunnen bevroeden, dat hij zich 29 jaar lang intensief zou inzetten voor de facultaire gemeenschap met het verzorgen van de financiële administratie en de activiteitenplanning (samen met de andere bestuursleden) van de facultaire personeelsvereniging Fylakon.

Bij zijn aantreden in het Fysisch Laboratorium in de Bijlhouwerstraat 6, werd Chris te werk gesteld bij het magazijn aldaar op de eerste verdieping. Daar zwaaide de heer Veuger de scepter, een begaafd vrijetijds fotograaf, die voor zijn fotowerk menigmaal is onderscheiden. Naast de heer Veuger werkten met/bij Chris onder andere de heren Zuidam, Van Wel, Nagel, Van Brummelen, Staartjes en Oudmaijer. Op oudere instrumenten kunt u nog sierlijk geel geschilderde kabinetsnummers tegenkomen: allemaal met de hand geschilderd door Hans van Brummelen.

Het was in 1972, dat Chris werd benaderd door Bart van Rijn, financieel medewerker van de faculteit en tevens verantwoordelijk voor de financiële administratie van personeelsvereniging Fylakon. Chris nam zijn taak over, niet wetend, dat hij dat 29 jaar lang zou doen. Omdat Fylakon recent is opgeheven was het tijd om met Chris eens terug te kijken en hem te vragen naar zijn Fylakon ervaringen. Al snel zat Chris op zijn praatstoel, want zijn idealisme met betrekking tot de faculteit als leefgemeenschap en de rol van een personeelsvereniging daarin is hij bepaald niet kwijt, ondanks de ophefing van Fylakon.

Chris herinnert zich documenten, waarin is vermeld, dat al in 1945 sprake is van een personeelsvereniging, alleen droeg dat toen nog niet de naam Fylakon. De geschiedschrijving van de facultaire personeelsvereniging is nog een braakliggend terrein en Chris heeft zich voorgenomen die nog eens goed uit te zoeken. Doel van Fylakon was om personeelsleden op een andere manier met elkaar in contact te brengen.

gen dan via de werkrelatie om zo de facultaire gemeenschapszin te bevorderen en het was juist dat doel, dat Chris zo aanspreekt. Om dat doel te verwezenlijken organiseerde Fylakon allerlei activiteiten. Chris noemt er een aantal op.

- Het kindersinterklaasfeest. Met smaak vertelt hij van de kinderfeesten, waarbij zo'n 30-40 kinderen aanwezig waren om te genieten van Sint Nicolaas en zijn Pieten. De voorbereidingsgroep had bijvoorbeeld een keer een video film gemaakt, waarin op spannende wijze werd verhaald, hoe een verstrooide Piet de cadeautjes was kwijtgeraakt en waar die mogelijkerwijs waren te vinden. Bij het bekijken van de film schreeuwde de hele schare kinderen zich de kelen rauw om die suffe Piet te vertellen waar de cadeaus zouden kunnen zijn.

- Ook het Sint Nicolaascolloquium werd door Fylakon georganiseerd en menig personeelslid wordt nu nog badend in het angstzweet wakker bij zijn/haar herinnering

aan de ontmoeting met de strenge, wijze oude bisschop.

- Fylakon organiseerde ook de jaarlijkse Nieuwjaarsborrel. Voorafgaande aan die borrel kreeg de directeur van de Faculteit dan de gelegenheid om zijn Nieuwjaarstoespraak uit te spreken. Die traditie is ontstaan tijdens het directoraat van Piet Zeegers. Chris zelf stond dan elk jaar voor het publiek om de stand van de Fylakon financiën uit de doeken te doen en het publiek te vertellen welke plannen er waren voor het komend jaar.

- Ook de Kerstborrels en de klaverjastoeirnooien werden georganiseerd. De organisatie van dat laatste werd later overgenomen door Willem Rakké, onze inmiddels gepensioneerde facultaire timmerman.

Rechtsboven: Gerard Hörchner
Rechts: Anja van der Veen
Boven: Hans Kolijn tijdens één van de vele sportdagen

Chris licht de financiële toestand van Fylakon toe tijdens de jaarvergadering voorafgaand aan de nieuwjaarsborrel

- De jaarlijkse facultaire sportmiddagen en de langlauf/skidagen waren eveneens Fylakonactiviteiten. Daarvoor bestond de nodige animo. Met name de sportmiddagen boden de gelegenheid om meer dan op de werkvloer te bewegen (Fylakons anticiperende anti-RSI training) en om op sportieve wijze de vloer aan te vegen met collega's, chefs en ondergeschikten afhankelijk van de positie waarin men verkeerde. Het waren altijd gezellige evenementen, die werden afgesloten met de broodnodige aanvulling van geleden vochtverliezen. Ook het contact met oudgedienden d.w.z. de gepensioneerden uit de faculteit werd door Fylakon verzorgd.

Als Chris dit alles verhaalt, dan spreekt hij er met vuur over. Met plezier denkt hij

terug aan de vele jaren van samenwerking met Gerard Hörchner, Hans Kolijn en Anja van Veen binnen het Fylakon bestuur. Van de Fylakon voorzitters, waarmee Chris de afgelopen 29 jaar te maken had, hebben met name Piet Brussaard en Yehudi Levine een speciale plaats in zijn herinnering gehouden.

Ik vroeg Chris hoe hij aankijkt tegen het opheffen van Fylakon. Hij vindt dat jammer, maar hij kan het ook wel begrijpen, omdat de facultaire gemeenschap veel minder bij elkaar betrokken is geraakt door de sterk veranderde maatschappelijke omstandigheden (tweeverdieners en hun drukke programma's, harder werksfeer, groter werkdruk, een scala aan beschikbare ontspanningsmogelijkheden e.d.). Naar zijn mening zette de afkalving van belangstelling voor

deelname aan Fylakon activiteiten in toen vakgroepen zelf in toenemende mate hun eigen sociale programma's gingen organiseren. Chris betreurt het dat de faculteit geen beleid heeft in zake contact met oudgedienden. Zij zijn het uiteindelijk geweest, die mede de faculteit hebben gemaakt wat die nu is.

Chris kijkt met heel veel plezier terug op zijn Fylakon jaren.

Namens de facultaire gemeenschap dankt de redactie van Fylakra Chris Fafieanie, Gerard Hörchner, Hans Kolijn en Anja van Veen voor hun jarenlange inzet voor de facultaire gemeenschap. Als wij lintjes zouden mogen uitreiken zouden jullie die van ons krijgen.

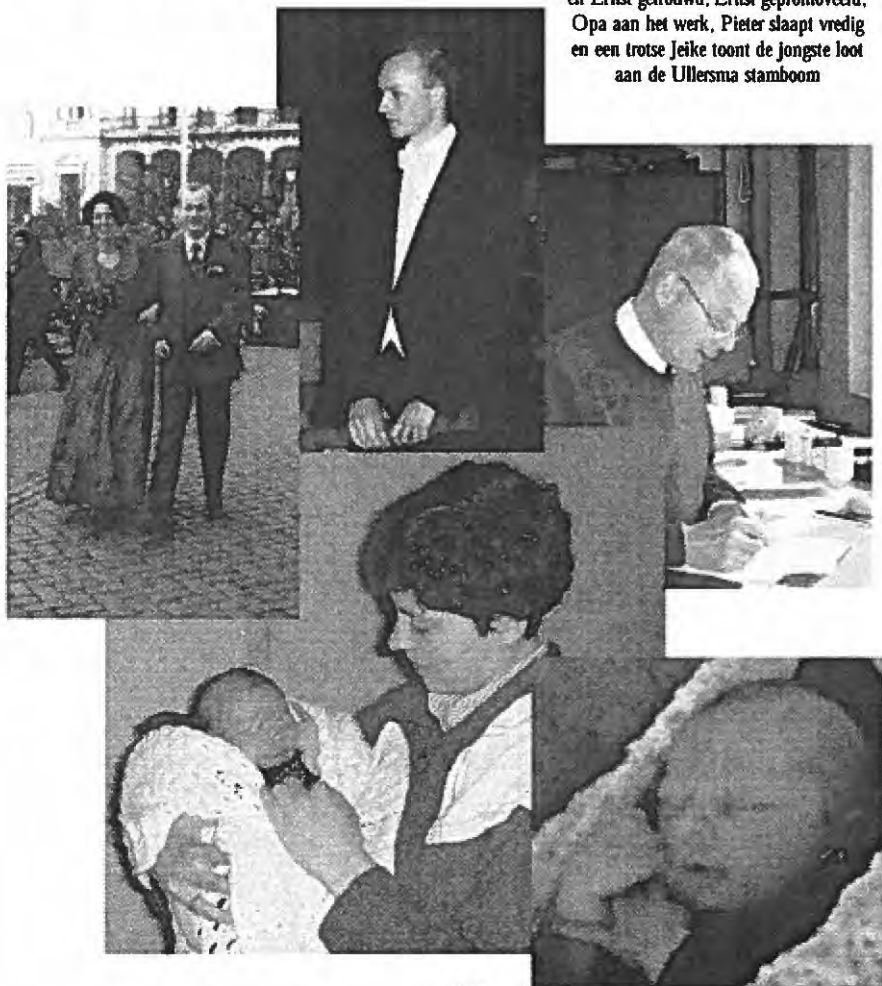
Gijs van Ginkel

NB. Foto's bij dit artikel zijn van de hand van Gijs van Ginkel

Familieportret: een fysische dynastie

Familieaangelegenheden krijgen normaal gesproken geen plaats in de Fylakra. Deze keer wilden we echter een uitzondering maken. Ernst Ullersma en Jeike Wallinga, allebei gestudeerd in Utrecht, gepromoveerd bij het Debye Instituut en op dit moment werkzaam bij Océ, hebben op 11 maart een zoon gekregen: Pieter. Piet Ullersma, oudmedewerker van het Julius Instituut en soms nog in het Minnaert te vinden in zijn functie als secretaris van het Natuurkundig Gezelschap kon zijn geluk niet op. Namens de redactie van harte gelukgewenst.

Links beginnend, met de klok mee: Jeike en Ernst getrouwd, Ernst gepromoveerd, Opa aan het werk, Pieter slaapt vredig en een trotse Jeike toont de jongste loot aan de Ullersma stamboom

Prof. Cees Andriessse met pensioen en ook weer niet.

Cees Andriessse, onder andere gewaardeerd columnschrijver voor Fylakra, heeft op 1 januari jl. formeel de faculteit verlaten. Cees had een 1.0 aanstelling waarvan 60% werd betaald via de derde geldstroom en dat deel was onderdeel van zijn aanstelling bij de faculteit Natuur- en Sterrenkunde.

Om redenen, die Cees u gloedvol kan uitleggen, besloot hij om deze 60% aanstelling te verruilen voor een deeltijd pensioen. Voor hen, die Cees beter kennen zal dat niet als een verrassing ko-

minder frequent in de facultaire gebouwen zag en het verkaart ook, waarom we geen afscheidsreceptie van Cees hebben meegemaakt: hij is nog niet weg bij de universiteit. Hoewel nog werkend bij de faculteit verhuisde hij al in april vorig jaar definitief naar het Bestuursgebouw. Vanaf 1 januari jl. rest hem nog een 40% eerste geldstroom aanstelling bij de Universiteit. Die tijd besteedt hij aan een grote liefde: Natuurwetenschappen, Beleid en Bestuur, een studierichting, die Cees met groot enthousiasme mee helpt dragen.

U hebt in de column van Joke van Dijk al kunnen lezen, dat studenten het betreuren, dat Cees geen colleges meer voor hen geeft. Niet alle studenten lieten het daarbij, want student Martijn Hollestelle wist Cees te strikken en enthousiast te krijgen voor een energieprobleem (kostte geen moeite, want Cees is altijd enthousiast als de wetenschap in het geding is). Samen hebben ze een publicatie geschreven over Minimale entropieproductie en het foto-

syntheseproces. Hun artikel verschijnt binnenkort in het tijdschrift Biophysical Chemistry. Cees we missen je, maar gelukkig kom je regelmatig weer bij ons terug.

Gijs van Ginkel

Foto Gijs van Ginkel

men, want hij vult zijn tijd met ook andere zaken als de wetenschap, getuige de aandacht trekkende boeken, die hij de afgelopen jaren heeft geschreven. Zijn 60% deeltijd FPU verkaart waarom u hem het afgelopen jaar

